

NATURHISTORISK MUSEUM, AARHUS

Home Card



NATURHISTORISK MUSEUM AARHUS

FAKTA: Spillet tager udgangspunkt i istidsudstillingen "Istdens kæmper" på Naturhistorisk Museum; Aarhus. Danmark var delvist dækket af gletsjere under de forskellige isperioder.



Image credit:
Thøgersen&Stouby
Randorff

KOLDT, ARKTISK

ULDHÅRET NÆSEHORN

Coelodonta antiquitatis

9 2



4
POINTS

SPIL: Må flytte 1 ryk

FAKTA: I 1800-tallets Rusland troede man, at horn fra uldhårede næsehorn var klør fra en gigantisk fugl, da hornene ofte blev fundet separat fra resten af kroppen.



Image credit:
Thøgersen&Stouby

KOLDT, ARKTISK

HULEHYÆNE

Crocuta crocuta spelaea

8 3



9
POINTS

SPIL: Må flytte 2 ryk. Kartet kan lægges op af alle størrelser planteædere. Hvis hulehyænen ligger op ad en anden hulehyæne, tilføjes kortet et ekstra point.

FAKTA: Hyæner er tættere beslægtede med katte end med hunde. Ved hjælp af de kraftige kæber og tænder kunne hulehyænen knuse meget kraftige knogler.



Image credit:
Thøgersen&Stouby

KOLDT

HULEBJØRN

Ursus spelaeus

8 3



5
POINTS

SPIL: Må flytte 1 ryk

FAKTA: Hulebjørnen voksede sig stor under istiden, da en stor krop isolerer bedre mod kulden. Tænder fra hulebjørne er typisk mere slidte end hos nutidens brune bjørne. Det tyder på, at de åd flere planter end nutidens brune bjørne.



Image credit:
Thøgersen&Stouby

KOLDT

EUROPÆISK SABELKAT

Homotherium latidens

7 3



8
POINTS

SPIL: Må flytte 2 ryk. Kartet kan lægges op ad alle størrelser planteædere.

FAKTA: Det er ikke korrekt at kalde en europæisk sabelkat for en "sabertiger". Sabelkatte har nemlig ikke noget at gøre med tigre, da sabelkatten tilhører en anden slægt.



Image credit:
Thøgersen&Stouby

KOLDT

IRSK KÆMPEHJORT

Megaloceros giganteus latidens

8 2



6
POINTS

SPIL: Må flytte 2 ryk

FAKTA: Den irske kæmpehjort gevær er det største gevær blandt alle kendte hjortearter. Det var op til fire meter fra spids til spids og vejede ca. 40 kg. For at danne et gevær på 40 kg hvert år, skal der bruges rigtig meget føde, som er rig på kalk.



Image credit:
Thøgersen&Stouby

KOLDT

UROKSE

Bos primigenius

8 2



5
POINTS

SPIL: Må flytte 1 ryk

FAKTA: Urokseen er stamfader for nutidens tamkvæg. Urokseen var et vigtigt, men farligt, jagtbytte for menneskene i jægerstenalderen. Tyrens 80 cm lange, fremadsvungne horn og dens store krop gjorde den til en farlig modstander.



Image credit:
Thøgersen&Stouby

KOLDT

SNEUGLE

Bubo scandiacus

6 3



6
POINTS

SPIL: Må flytte 3 ryk og diagonalt i arktisk klima.

FAKTA: Hvis bestanden af lemminger er lille, yngler sneuglen ikke. Derimod får den mange unger, når der er mange lemminger.



KOLDT, ARKTISK

ULDHÅRET MAMMUT

Mammuthus primigenius

9 2



4
POINTS

SPIL: Må flytte 1 ryk

FAKTA: Mammuttens stødtænder vokser hele livet. Ved at sætte "åringene", hvor tanden er tykkest, kan man finde ud af, hvor gammel mammutten blev. Stødtænderne groede mellem 10 og 20 cm om året.



Image credit:
Thøgersen&Stouby

KOLDT, ARKTISK

RENSDYR

Rangifer tarandus

8 2



4
POINTS

SPIL: Må flytte 2 ryk i arktisk klima.

FAKTA: Rensdyr lever i flokke på flere tusinde dyr. De første mennesker i Danmark fulgte efter rensdyrene sydfra og var meget afhængige af dem som byttedyr.



Image credit:
Thøgersen&Stouby

KOLDT, ARKTISK

HALSBÅND-LEMMING

Dicrostonyx groenlandicus

5 2



4
POINTS

SPIL: Må flytte 2 ryk.

FAKTA: Halsbåndlemminger får kuld på 5-8 unger, og de kan få op til 6-8 kuld på et år.



Image credit:
Thøgersen&Stouby

KOLDT, ARKTISK

SKOVELEFANT

Elephas namadicus

9 2



5
POINTS

SPIL: Må flytte 1 ryk

FAKTA: Skovelefanten er i tæt familie med den nulevende afrikanske skovelefant. Dens stødtænder var op til tre meter lange. Skovelefanten spredte sig fra det centrale og sydlige Europa mod nord i varmere perioder.



Image credit:
Thøgersen&Stouby

KOLDT

POLARRÆV

Vulpes lagopus

6 3



7
POINTS

SPIL: Må flytte 2 ryk. Lægges kortet op ad en halsbåndslæmning, tilføjes kortet et ekstra point.

FAKTA: Polarrævene lever sammen som par, når de får unger. De opfostrer ungerne sammen i underjordiske huler. Polarrævene øger deres fedtdepoter om efteråret og kan forøge deres vægt med op til 50%.



Image credit:
Thøgersen&Stouby

KOLDT, ARKTISK

RENSDYR

Rangifer tarandus

8 2



4
POINTS

SPIL: Må flytte 2 ryk i arktisk klima.

FAKTA: Rensdyr lever i flokke på flere tusinde dyr. De første mennesker i Danmark fulgte efter rensdyrene sydfra og var meget afhængige af dem som byttedyr.



Image credit:
Thøgersen&Stouby

KOLDT, ARKTISK

HALSBÅND-LEMMING

Dicrostonyx groenlandicus

5 2



4
POINTS

SPIL: Må flytte 2 ryk.

FAKTA: Halsbåndlemminger får kuld på 5-8 unger, og de kan få op til 6-8 kuld på et år.



Image credit:
Thøgersen&Stouby

KOLDT, ARKTISK

HULELØVE

Panthera leo spelaea

8 3



6
POINTS

SPIL: Må flytte 2 ryk. Kortet må lægges op ad alle storrelser af plantedørede. Hvis den lægges op ad en hulebjørn, mister kortet et point.

FAKTA: I jagten på mad bevæggede huleløven sig til tider ind i de huler, hvor hulebjørnene lå i hi. Nogle blev dræbt af hulebjørne, som vågnede.



Image credit:
Thøgersen&Stouby
Caverne du Pont d'Arc

KOLDT, ARKTISK

STEPPEEGERN

Spermophilus parryii

5 2



6
POINTS

SPIL: Må flytte 2 ryk.

FAKTA: Steppegernet var bytte for mange af steppebjørnene. Når steppeegernet går i dval, falder dens kropstemperatur til under frysepunktet, og dens hjerte slår mindre end en gang pr. minut.



Image credit:
Thøgersen&Stouby
Dubhe

KOLDT

STEPPEEGERN

Spermophilus parryii

5 2



6
POINTS

SPIL: Må flytte 2 ryk.

FAKTA: Steppegernet var bytte for mange af steppens rovdyr. Når steppegernet går i dval, falder dens kropstemperatur til under frysepunktet, og dens hjerte slår mindre end en gang pr. minut.

Image credit:
Thøgersen&Stouby
Dubhe

KOLDT

VILDSVIN

Platygonus compressus

7 3



5
POINTS

SPIL: Må flytte 2 ryk.

FAKTA: Istdagens vildsvin var større end dens slægtninge er i dag. Den havde længere ben og kunne løbe hurtigere.

Image credit:
Thøgersen&Stouby
Mario Measone

KOLDT

JÆRV

Gulo gulo

7 3



7
POINTS

SPIL: Må flytte 2 ryk.

FAKTA: Jærven var dengang på størrelse med en mellemstor hund og lignede en bjørn. Hannerne var 1/3 del længere end hunnerne og kunne være dobbelt så tunge.

Image credit:
Thøgersen&Stouby
Manfred Werner

KOLDT, ARKTISK

STEPPEBISON

Bison priscus

8 2



6
POINTS

SPIL: Må flytte 2 ryk.

FAKTA: Hornene bruges til at forsøre sig mod rovdyr og findes både hos tyr og køer. En mumificeret steppebison blev i 2011 fundet i Sibirien med alle indvolder intakt. En anden mumificeret steppebison, Blue Babe, blev brugt i en gryderet og spist af forskere i Alaska i 1984.

Image credit:
Thøgersen&Stouby
Håkan Henriksson

KOLDT

VILDSVIN

Platygonus compressus

7 3



5
POINTS

SPIL: Må flytte 2 ryk.

FAKTA: Istdagens vildsvin var større end dens slægtninge er i dag. Den havde længere ben og kunne løbe hurtigere.

Image credit:
Thøgersen&Stouby
Mario Massone

KOLDT

PUMA

Puma concolor

8 3



7
POINTS

SPIL: Må flytte 2 ryk. Kortet må lægges op på alle størrelser planterædere.

FAKTA: Fund af pumatænder fra istiden viser, at deres føde var meget forskellig. De spiste alt fra insekter til store hjorte.

Image credit:
Thøgersen&Stouby
Lishears

KOLDT, ARKTISK

SAIGA-ANTILOPE

Saiga tatarica

6 2



5
POINTS

SPIL: Må flytte 2 ryk.

FAKTA: Saiga-antilopen optræder i store flokke. Deres højt sjove næse bruges bl.a. til at opvarme den kolde luft om vinteren og filtrere stov om sommeren.

Image credit:
Thøgersen&Stouby

COOL

KIRTEL-FJELDSIMMER

Dryas octopetala

5 1



2
POINTS

FAKTA: Er en nøjsom plante. Der går 10 år, fra den spirer, til den blomstrer.

Image credit:
Thøgersen&Stouby
Muriel Bendel

KOLDT, ARKTISK

KIRTEL-FJELDSIMMER

Dryas octopetala

5 1



2
POINTS

FAKTA: Er en nøjsom plante. Der går 10 år, fra den spirer, til den blomstrer.

Image credit:
Thøgersen&Stouby
Muriel Bendel

KOLDT, ARKTISK

POLARPIL

Salix polaris

5 1



2
POINTS

FAKTA: En af verdens mindste pilearter. Til gengæld kan de sagtens blive meget gamle. Den krvler nærmest langs jorden og undgår derved direkte kulde.

Tokimbladet, pilefamilien
Eksisterer stadig

Image credit:
Thøgersen&Stouby
Bjørkvedt

KOLDT, ARKTISK

5 1

POLARPIL

Salix polaris

2
POINTS

FAKTA: En af verdens mindste pilearter. Til gengæld kan de sagtens blive meget gamle. Den krvler nærmest langs jorden og undgår derved direkte kulde.

Tokimbladet, pilefamilien
Eksisterer stadig

Image credit:
Thøgersen&Stouby
Bjørkvedt

KOLDT, ARKTISK

DVÆRGBIRK

Betula nana

7 1



2
POINTS

FAKTA: Dværbirk var et af de første "træer", der voksende på den bare jord, efter at isen forsvandt.

Tokimbladet, birkefamilien
Eksisterer stadig

Image credit:
Thøgersen&Stouby
Slænger

KOLDT, ARKTISK

DVÆRGBIRK

Betula nana

7 1



2
POINTS

FAKTA: Dværbirk var et af de første "træer", der voksende på den bare jord, efter at isen forsvandt.

Tokimbladet, birkefamilien
Eksisterer stadig

Image credit:
Thøgersen&Stouby
Slænger

KOLDT, ARKTISK

6 1

FJELD-FRØSTJERNE

Thalictrum alpinum

2
POINTS

FAKTA: En flerårig plante, der bliver op til 20-25 cm høj. Den spinkle, langstrakte og bladløse stilk bærer gule eller purpurfarvede blomster.

Tokimbladede, ranunkelfamilien
Eksisterer stadig

Image credit:
Thøgersen&Stouby
Pennington

KOLDT, ARTISK

6 1

FJELD-FRØSTJERNE

Thalictrum alpinum

2
POINTS

FAKTA: En flerårig plante, der bliver op til 20-25 cm høj. Den spinkle, langstrakte og bladløse stilk bærer gule eller purpurfarvede blomster.

Tokimbladede, ranunkelfamilien
Eksisterer stadig

Image credit:
Thøgersen&Stouby
Pennington

KOLDT, ARTISK

ØLAND-SOLØJE

Helianthemum oelandicum

5 1



3
POINTS

FAKTA: Meget lav plante med fine gule blomster.

Tokimbladet, soløjefamilien
Eksisterer stadig

Image credit:
Thøgersen&Stouby
Velela

KOLDT

ØLAND-SOLØJE

Helianthemum oelandicum

3
POINTS

FAKTA: Meget lav plante med fine gule blomster.

Tokimbladet, soløjefamilien
Eksisterer stadig

Image credit:
Thøgersen&Stouby
Velela

5 1

RØDGRAN

Picea abies

9 1



3
POINTS

FAKTA: Nogle få rødgraner voksende under istiden i nogle isfrie områder. Efter isens tilbagetog spredtes træerne ud over det stadigt mildere tun-dralandskab.

Tokimbladet, granfamilien
Eksisterer stadig

Image credit:
Thøgersen&Stouby
Entore

KOLDT

FÅR MANGE UNGER

Event Card



VIRKNING: Dette kort tillader den, der har det, at lægge et kort fra hånden ned på bordet, vende bagsiden op og bruge det som et rensdyr.

FAKTA: Istidens kolde klima kunne være hårdt for alle dyr. Men rensdyrene klarede sig godt, da de får mange unger.

Image credit:
Thøgersen&Stouby

SNESTORM

Event Card



VIRKNING: Lægges på alle dyrekort, der ikke lever i arktisk klima. Fjern de pågældende kort fra bordet. Dyrekortet tages tilbage på hånden og eventkortet kasseres.

FAKTA: Ikke alle istidsdyr kunne tåle den stærke kulde.

Image credit:
Thøgersen&Stouby

SNESTORM

Event Card



VIRKNING: Lægges på alle dyrekort, der ikke lever i arktisk klima. Fjern de pågældende kort fra bordet. Dyrekortet tages tilbage på hånden og eventkortet kasseres.

FAKTA: Ikke alle istidsdyr kunne tåle den stærke kulde.

Image credit:
Thøgersen&Stouby

PURPUR-STENBRÆK

Saxifraga oppositifolia

5
1



2
POINTS

FAKTA: Er en flerårig plante med en lav og tæppedannende vækst. Blomsterne er purpurfarvede og kan spises.

KOLD, ARKTISK

ALMINDELIG GYLDENRIS

Solidago virgaurea

6
1



2
POINTS

FAKTA: Planten indeholder stoffer, der gør, at man kommer til at tisse meget.

KOLDT

PURPUR-STENBRÆK

Saxifraga oppositifolia

5
1



2
POINTS

FAKTA: Er en flerårig plante med en lav og tæppedannende vækst. Blomsterne er purpurfarvede og kan spises.

KOLD, ARKTISK

ALMINDELIG GYLDENRIS

Solidago virgaurea

6
1



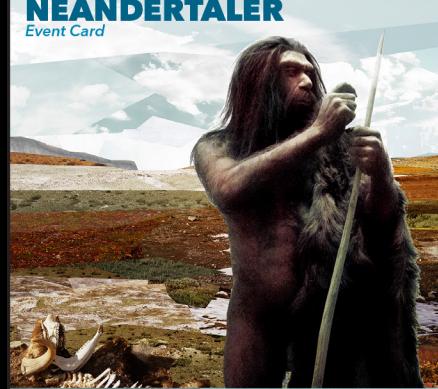
2
POINTS

FAKTA: Planten indeholder stoffer, der gør, at man kommer til at tisse meget.

KOLDT

NEANDERTALER

Event Card



VIRKNING: Lægges på et dyrekort, hvorefter begge kort fjernes fra bordet. Dyrekortet tages tilbage på hånden og eventkortet kasseres.

FAKTA: I sidste mellemistid, for ca. 100.000 år siden, var Danmark beboet af Neandertalerne. De var afhængige af at jage istidsdyrene.

Image credit:
Thøgersen&Stouby
Martyman

9
1



3
POINTS

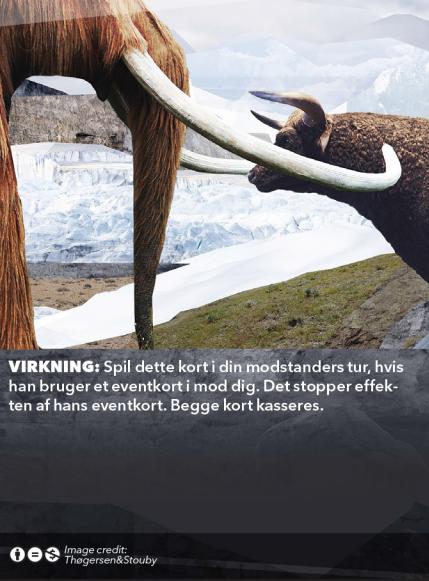
FAKTA: Nogle få rødgraper voksede under istiden i nogle isfrie områder. Efter isens tilbagetog spredtes træerne ud over det stadigt mildere tun-dralandskab.

Image credit:
Thøgersen&Stouby
Entore

KOLDT

DU KAN TRO NEJ!

Event Card



DU KAN TRO NEJ!

Event Card



DU KAN TRO NEJ!

Event Card



SØMTEVAND

Event Card



SØMTEVAND

Event Card



CRO-MAGNON

Event Card



CRO-MAGNON

Event Card



MELLEM-ISTIDER

Event Card



MELLEM-ISTIDER

Event Card



VIRKNING: Kortet kan lægges på et ledigt rum. Tilstødende planteædere og omnivorer må straks rykke videre. Ethvert kort, der ikke kan rykke pga. manglende ledige pladser, kasseres.

FAKTA: I milde perioder under istiden smelte dele af isen og oversvømmede store områder.

Image credit:
Thøgersen&Stouby

VIRKNING: Du må lave tre ekstra handlinger i din tur. Kortet fjernes fra bordet efter brug.

FAKTA: I perioderne mellem istiderne var klimaet mildere, landskabet var fyldt med træer og blomster, og der var et rigere dyreliv.

Image credit:
Thøgersen&Stouby

VIRKNING: Du må lave tre ekstra handlinger i din tur. Kortet fjernes fra bordet efter brug.

FAKTA: I perioderne mellem istiderne var klimaet mildere, landskabet var fyldt med træer og blomster, og der var et rigere dyreliv.

Image credit:
Thøgersen&Stouby

YUKON-HEST

Equus lambei

8 2



4
POINTS

Pattedyr, hestefamilien
Uddøde for ca. 10.000 år siden

SPIL: Må flytte 3 ryk.

FAKTA: Yukon-hesten var et af de mest almindelige dyr på den østlige del af Mammutsteppen. Det var en lille hest på størrelse med nutidens ponyer.

Image credit:
Thøgersen&Stouby
Claudia Feh

KOLDT

AMERIKANSK LØVE

Panthera atrox

8 3



9
POINTS

Pattedyr, kattefamilien
Uddøde for ca. 10.000 år siden

SPIL: Må flytte 1 ryk. Kortet må lægges op ad alle størrelser planteædere.

FAKTA: Den amerikanske løve var meget større end nutidens afrikanske løve. Den er beslægtet med huleløven.

Image credit:
Thøgersen&Stouby
Sergio Díaz

KOLDT

KÆMPEULV

Canis dirus

8 3



7
POINTS

Pattedyr, hundefamilien
Uddøde for ca. 10.000 år siden

SPIL: Må flytte 3 ryk. Kortet må lægges op ad alle størrelser planteædere.

FAKTA: Kæmpeulven levede i det nuværende Nordamerika og er nærmere beslægtet med prærieulven end med den grå ulv.

Image credit:
Thøgersen&Stouby
Mario Massone

KOLDT

AMERIKANSK MASTODONT

Mammut americanum

9 2



5
POINTS

Pattedyr, mastodontfamilien
Uddøde for ca. 10.000 år siden

SPIL: Må flytte 1 ryk.

FAKTA: På trods af, at mastodoner og mammuter begge er snabeldyr, er de meget fjerne slægtninge. Mastodonen levede i skove, dale og sumpes, hvor den spiste blade fra buske og træer samt kviste fra nåletræer.

Image credit:
Thøgersen&Stouby
Sergio Díaz, Danthem

KOLDT

FJELDVALMUE

Papaver radicum

5 1



2
POINTS

Tokimbladet valmuefamilien
Eksisterer stadig

FAKTA: Fjeldvalmuens blomster følger solens bevægelse over himlen. På den måde er den i stand til at forøge temperaturen i blomsten betydeligt. Det gør blomsten til et attraktivt mikroklima for insekter, som søger derhen for at få varme.

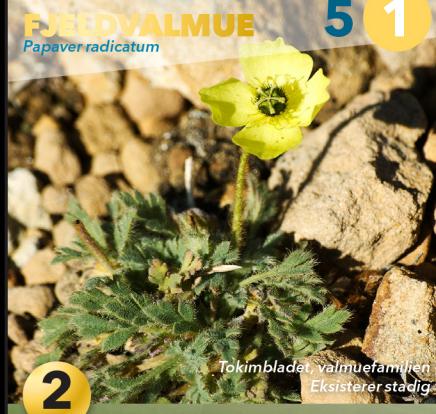
Image credit:
Thøgersen&Stouby
Berland

ARTISK, KOLDT

FJELDVALMUE

Papaver radicum

5 1



2
POINTS

Tokimbladet valmuefamilien
Eksisterer stadig

FAKTA: Fjeldvalmuens blomster følger solens bevægelse over himlen. På den måde er den i stand til at forøge temperaturen i blomsten betydeligt. Det gør blomsten til et attraktivt mikroklima for insekter, som søger derhen for at få varme.

Image credit:
Thøgersen&Stouby
Berland

ARTISK, KOLDT